

Seznam zkratk	16
Část první – Zápas o integritu Československa. O celistvost, neporušenost a nedotknutelnost státu (1936–1937)	23
Několik slov úvodem	23
<i>XXXVIII. KAPITOLA – Střední vrstvy společnosti Českých zemí a jejich úloha v pokusech řešit hospodářskou, sociální a politickou krizi 30. let</i>	24
1. Střední vrstvy „venkova“, velkých měst a velkoměst a jejich sociální postavení za Velké hospodářské krize a po ní	26
2. Některé kategorie středních vrstev, podílející se výrazněji na jejich rozšíření a úbytku	31
3. Úřednictvo, armáda a policie – jejich místo ve společnosti	35
4. Učitelé a profesori, svobodná povolání	39
5. Inteligence a společnost, celospolečenské poslání inteligence	42
6. Celek středních vrstev Českých zemí a Československa a jejich postavení ve společnosti	44
7. Sociálně politické podchycení středních vrstev – zápas o střed společnosti	46
a. Střední vrstvy rolnictva	47
b. Živnostníci – obchodníci a řemeslníci	48
c. Úřednická i jiná inteligence	51
d. Zřízenci, železničáři, poštovní zaměstnanci, gážisté	52
Závěrem o středních i jiných sociálních vrstvách (včetně deklasovaných)	53
<i>XXXIX. KAPITOLA – Léta 1936–1937 hospodářská, sociální a vnitropolitická</i>	57
1. Cesty výstupu z hospodářské krize v Českých zemích – se zvláštním ohledem národnostní důsledky	59
2. Prodloužení hospodářské krize v pohraničí Českých zemí. Specifika vývoje společnosti v převážně německých oblastech	64
3. Politika Sudetoněmecké strany a protikrizová opatření československého státu ve prospěch německých regionů	70

a. Rozmach Sudetoněmecké strany a její první vnitrostranická krize	70
b. Pokus novoaktivistů a vlády o protiofenzivu	78
c. „Až na dno zrady“ – Henlein žádá Hitlera, aby převzal přímé řízení SdP, a nabízí mu celé České země	87
4. Změna na extrémní levici – čtvrtobrat KSC vpravo	90
5. Zemřel zakladatel státu	93
<i>XL. KAPITOLA – Vývoj obyvatelstva Českých zemí.</i>	
<i>Rozdíly mezi národy a zeměmi. Urbanizace</i>	<i>101</i>
1. Vývoj obyvatelstva Českých zemí za hospodářské krize a po ní a jeho základní ukazatele: porodnost, úmrtnost, vystěhovalectví – a jejich příčiny	102
a. Přirozený vývoj obyvatelstva	102
2. Města a venkov	109
a. Velkoměsta	111
Brno	112
Ostravská aglomerace	114
Plzeň	116
b. Velká města	116
Liberec	118
c. Středně velká města	119
Zlín	121
Znovu Baťa, tentokrát Jan Antonín	121
Východočeští rivalové	127
d. Znovu města a venkov	129
3. Slovensko a Podkarpatská Rus	132
Bratislava	134
Košice	136
Bánská Bystrica	136
Užhorod	138
4. Praha	138
a. Obyvatelstvo	138
b. Politika	140
c. Průmysl a finance včetně financí městských	140
d. Doprava a spoje, voda, hygiena a zdravotnictví, zásobování a obchod	143
e. Věda, kultura a umění – sochy, kavárny a jejich hosté, nakladatelství	146
f. Architektura a stavební vývoj	149
<i>XLI. KAPITOLA – Vývoj a poslání přírodních a technických věd, technik a technologií v životě československé společnosti meziválečných let</i>	<i>156</i>

1. Československá národní revoluce a vědeckotechnický rozvoj	159
2. Hornictví	165
3. Hutnictví železa	169
4. Energetika, elektrotechnika a elektronika	170
5. Chemické technologie. Farmacie. Polygrafie. Kosmetika	175
6. Strojírenské technologie	181
7. Vývoj spalovacích motorů. Dopravní techniky a technologie ...	185
8. Komplex dopravy	187
a. Železnice	187
b. Městská hromadná doprava	190
c. Automobilová doprava	191
d. Letecký průmysl	199
e. Lodní doprava	203
9. Textilní, oděvní, kožedělný a obuvnický průmysl a jejich technologie	204
10. Zemědělství a lesnictví. Potravinářský průmysl	206
a. Zemědělství	206
b. Lesy	208
c. Potravinářství	209
11. Soubor (tzv. přírodních) věd o člověku. Medicína. Systém zdravotnictví. Zdravotní vývoj obyvatelstva	211
<i>XLII. KAPITOLA – Humanitní vědy a školství Českých zemí a Československa v těžkých dobách</i>	<i>222</i>
1. Některé humanitní vědy ve 30. letech	223
a. Právní věda a literatura, teorie národního hospodářství	223
Německá právní věda	227
Právní historie	227
Národní hospodářství	228
b. České a slovenské dějepisectví a dějepisci ve 30. letech (osobnosti a díla na křižovatkách 30. let). Prehistorie a archeologie. Dějiny umění. Německé dějepisectví v Českých zemích	231
České dějepisectví	232
Pomocné vědy historické	236
Hospodářské a sociální dějiny	237
Prehistorie a archeologie	237
Dějiny literatury, výtvarných umění a hudby	238
Slovenské dějepisectví	239
Německé dějepisectví Českých zemí	240
Prostředí, podmínky a organizace	243
c. Filozofie, psychologie a pedagogika, náboženství a religionistika, národopis, sociologie a filologie	245

Filozofie	246
Psychologie a pedagogika	247
Religionistika	247
Estetika	248
Sociologie	248
Filologie	249
Národopis	252
Závěrem	252
2. České, slovenské a německé školy v konfliktech demokratické, konzervativní a profašistické orientace	254
a. Základní školství Českých zemí a Československa v polovině 30. let	255
b. Národnostní poměry ve středním školství Českých zemí a Československa v polovině 30. let	257
c. Vysoké a vyšší odborné školy v Českých zemích 30. let	261
Soupis vysokých škol Českých zemí a jejich fakult, počty jejich posluchačů a učitelů v roce 1938	263
d. Ze života obou pražských univerzit	266
e. Vyšší odborné školy	271
Soupis vyšších odborných škol v Československu ve školním roce 1935/36	271
f. Měšťanské, střední a vysoké školy na Slovensku a na Podkarpatské Rusi	272
Vysoké a vyšší odborné školy na Slovensku a na Podkarpatské Rusi ve školním roce 1935/36	273
Vybrané střední a speciální školy na Slovensku a na Podkarpatské Rusi 1935/36	274
<i>XLIII. KAPITOLA – Umění První republiky I. Krásná literatura, dramatická tvorba a divadlo, film</i>	<i>278</i>
1. Česká poezie, próza a dramatická literatura za První republiky	280
a. Česká literatura v Českých zemích za Velké války	280
b. Nový stát, nové podmínky, nové úkoly, kulturní politika a svoboda směřování	284
„Pragmatici“	285
Avantgarda a komunismus či radikální socialismus	286
Věrnost nacionálnímu vypětí jako východisko z potíží	287
Tradice katolická a evangelická	288
Nakladatelé, časopisy, úloha novinářství a publicistiky	288
Kolportážní literatura – „rodokokaps“	289
Nadnárodní souvislosti	291
Literární formy	292
c. Literární směry a skupiny	292

Vyrovnání s válkou	292
Revoluční skupina Devětsil a ti druzí	295
Poetismus	296
Reportážní občanský román-dokument	298
Předchůdci a tvůrci science fiction a dramaturgických problémů demokracie a civilizace – Čapkové a Langer	299
Národní a katolický konzervativismus	300
Z baladické prózy – Vladislav Vančura, Ivan Olbracht – a Jakub Deml	301
Společenský román 30. let, ruralismus, socialistický realismus a psychologická próza	303
„Poezie samoty a smrti“	304
Surrealismus (neboli nadrealismus)	305
Hora, Seifert, Hrubín	306
Kritika a myšlení o literatuře	306
2. Slovenská literatura	308
a. Slovenské básnictví a próza doby předválečné, válečné i budovatelských let republiky	308
b. Poezie slovenské moderny	309
c. Nástup mladé generace slovenských prozaiků a dramatiků	310
d. DAV, davisté, organizovaná kulturní levice	311
e. Dramatická tvorba	312
3. Německá literatura Českých zemí a její osudová rozcestí	313
a. Velká jména doby válečné a poválečné	314
b. Německá literatura pohraničních regionů	315
c. Praha	317
Pražský kruh	318
4. Činohra	325
a. Divadelní scény, jejich vnitřní život a problémy	326
b. Repertoáry a jejich provedení	328
c. Divadla za hospodářské krize a ohrožení republiky	332
Přehled českých a německých divadel v Českých zemích	334
d. Ochotnické (amatérské) divadlo	336
5. Film jako zábava, umění a průmysl	338
a. Proces a etapy tvorby	338
b. Organizační základy filmu a jeho provozování v První republice	339
c. Čeští podnikatelé, firmy a jejich produkce	341
d. Zvukový film – produkce a její charakter	345
e. Vpád politiky	350
f. Umělecká úroveň filmů 30. let	353
6. Československé státní ceny za umělecké výkony	360

a. Založení Československých státních cen pro umění a pravidla jejich udělování	360
b. Československá státní cena literární, čeští a slovenští umělci	363
c. Československé státní ceny udělené německým spisovatelům	364
d. Československé státní ceny v oboru dramatické tvorby	364
e. Československé státní ceny v oboru hudby	365
f. Československé státní ceny německým hudebníkům	365
<i>XLIV. KAPITOLA – Umění První republiky II. Opera, balet</i>	
<i>a hudba vážná i nevážná</i>	<i>366</i>
1. Opera a balet	366
a. Národní divadlo v Praze	366
b. Brněnská opera	368
c. Německá opera v Brně	369
d. Nové Německé divadlo v Praze	369
2. Symfonická hudba a její orchestry, koncertní umění	370
a. Skladatelé meziválečné doby	370
Noví klasici – Ostrčil, Novák, Suk	370
Jejich žáci	370
Pod vlivem jazzu	372
Čtvrttónový systém	375
Leoš Janáček	375
Slovenské divadlo a hudba	376
b. Umění interpretační	376
Orchestry	376
Pěvecká sdružení	377
Komorní instrumentální soubory	378
Virtuóзовé	378
c. Hudební organizace a instituce	378
3. Populární hudba První republiky jako zábava, hudba k poslechu a tanci i jako umění	379
a. Tzv. populární hudba, její podoby a společenské funkce	379
b. Instrumentální hudba – kapely, zvláště dechové, jako hudba taneční a „salonní“ (k poslechu)	382
c. Lidová a pololidová píseň, takzvaná „lidovka“	384
d. Trampská píseň	385
e. Moderní taneční píseň ovlivněná jazzem	386
f. Hudební divadlo První republiky – prvorepubliková opereta	389
g. Revuální divadlo a pódiová aktuální píseň	392
<i>XLV. KAPITOLA – Umění První republiky III. Výtvarné umění, architektura a stovebnictví</i>	<i>396</i>

1. Architektura a stavebnictví jako služba rozvíjející se společnosti a tvorba životního prostředí	396
a. Zakladatelské osobnosti moderní české architektury a první léta První republiky – osudy konstruktivismu a úloha tzv. pražského dekorativismu	397
b. Nástup urbanismu První republiky	398
c. Funkcionalismus	401
d. Morava a Slezsko	402
Zlín	404
e. Specifika 30. let (?)	405
f. Němečtí architekti Českých zemí	408
g. Slovensko a Podkarpatská Rus	409
2. Malířství a grafika	410
a. Generace mistrů v nové době	411
b. Nástup sociální motivace, civilismu a primitivismu	412
c. Realismus a kubismus na předělu dob	415
d. Avantgardy v kritických letech	417
e. Německé malířství a grafika Českých zemí	420
f. Slovenské malířství	421
3. Sochařství	423
a. České sochařství	423
b. Německé sochařství Českých zemí	426
c. Slovenské sochařství	426
4. Užité a dekorativní umění První republiky	427
a. Počátky a význam	427
b. Tvůrci a výrobci	427
c. Design a tvorba image	430
O umění Českých zemí a Československa a jeho meziválečných osudech a společenských funkcích	431
5. Změny v životním stylu obyvatel Českých zemí	433
a. Životní styl – pojem a jeho obsah	433
b. Životní styl v této knize	436
c. Zájem společnosti První republiky o otázky životního stylu	438
d. Žena (muž) a móda	440
Část druhá – Zápas o přežití – Na cestě k Mnichovu.	
Epilog (březen – říjen 1938)	446
<i>XLVI. KAPITOLA – Příprava Československa a jeho armády na obranu republiky před zahraničním i vnitřním nepřítelem</i>	<i>446</i>
1. Nová orientace, zásadní rozhodnutí a první činy na obranu před německou nacistickou agresí	448

a. Proti restauraci Habsburků a maďarské agresi jako hlavnímu nebezpečí až do roku 1934	448
b. Proces odvratu od pacifismu	450
c. Branná politika pod novým armádním velením	453
d. Konečně rozhodnutí – pevnosti	454
2. Pohraniční opevnění, jejich koncepce, organizace	
a tempo výstavby, plány a konečný stav	456
a. Organizační rámce	456
b. Ředitelství opevňovacích prací (ŘOP)	457
c. Typy pevností	458
d. Provádění stavby	459
e. Sociální a národnostní vztahy	461
f. Cíl, etapy a postupné plány	462
g. Konečný stav	464
h. Špionáž a kontrašpionáž v souboji o pevnosti	465
3. Reorganizace armády a její přezbrojení	470
a. Rychlé divize, útočná vozba a letectvo, hraničářské pluky ...	470
b. Přezbrojení reorganizované armády	473
4. Občané Československa v obraně – armáda a občané, branná výchova, tělovýchova a sport	481
a. Finanční a podpůrné akce	482
b. Média	483
c. Armáda a paramilitární činnost	484
d. Tělovýchovné organizace	485
e. X. všesokolský slet	486
f. Automobilové závody, sportovní létání a jejich branný význam	489
5. Shrnutí o vojenské, paramilitární a občanské obraně republiky	492
6. Změny v elitách První republiky – vojenské elity a jejich místo ve špičkách československé společnosti	494
<i>XLVII. KAPITOLA – Od anšlusu k první mobilizaci (únor – květen 1938)</i>	<i>500</i>
1. Československo pod koordinovaným útokem Hitlerova Německa a Henleinovy Sudetoněmecké strany i za nátlaku „spojenců“	501
a. Vnitrostranická opozice v SdP, založení a krátká existence strany Deutsche Sozialisten	501
b. Vliv anšlusu Rakouska	502
c. Obrat v německé sociální demokracii	505
2. Ústupové zápolení vládní koalice s henleinovci	510
a. Sudetendeutsche Partei zahraniční organizací NSDAP	510
b. Počátky Národnostního statutu a Karlovarské požadavky ...	512

3. Britské usmířování Hitlera uspokojováním Henleina – a na československý účet	516
a. Následky britského germanofilství	517
b. Francouzské slabosti	518
c. Společné stanovisko Západu	520
d. Ti ostatní	522
4. Májová mobilizace a její následky	523
<i>XLVIII. KAPITOLA – Od první mobilizace k demisi Hodžovy vlády (22. květen – 22. září 1938)</i>	<i>529</i>
1. Obecní volby v pohraničí, jejich výsledky a následky	530
2. Na cestě ke spojenému náporu Německa, henleinovců i západních demokracií na Československo v raném létě 1938	536
a. Konečná fáze postupu Sudetendeutsche Partei v přímých jednáních s československou vládou	536
b. Hitler a Západ přicházejí s novými řešeními a stupňují nátlak	544
3. Neblahá mise, neblahé jméno – sir Walter Runciman	550
a. Idea a čin	550
b. Zahájení činnosti	552
c. Třetí plán	555
d. Henleinovo vyšší poslání	556
e. Čtvrtý plán	557
4. Slovenská a podkarpatoruská otázka v předmnichovské době	560
5. O osudu českého a moravskoslezského pohraničí je (v Berchtesgadenu) rozhodnuto	568
a. Sjezd nacistické strany v Norimberku a jeho projevy mířící do Československa	568
b. Konec Runcimanovy mise, konec Sudetendeutsche Partei a prezidentova sondáž v Paříži	572
6. Modrá krev republiky – aneb šlechta se jako stav českého národního společenství staví za republiku	577
a. První republika a šlechta – šlechta a První republika	577
b. Prohlášení šlechty za „mnichovské“ krize	581
c. Soupis české šlechty	585
7. Smršť	586
a. „Anglo-francouzský plán“, jeho odmítnutí a přijetí	586
b. K občanskému vzbouření a od něj k demisi vlády	592
České národní přísahy	592
Národní obec fašistická	596
Prezident	597
Vzbouření českého národa	598

<i>XLIX. KAPITOLA – Poslední týden První republiky</i>	602
1. Vláda generála Syrového a její místo v zářijové krizi	603
2. Diplomacie Západu na cestě ke Godesbergu	608
3. Československá armáda ve všeobecné mobilizaci	612
4. Mnichovská dohoda	614
5. Druhá československá kapitulace a pokusy o odpor	617
<i>L. KAPITOLA – Účtování – rozdíl mezi První a Druhou republikou</i> ...	621
1. Součty – území a obyvatelstvo	622
a. „Mnichov“ jako plán a realizace	622
b. Hranice okupovaného území	623
c. Souhrnná čísla	625
d. Slovensko a Podkarpatská Rus	625
e. Shrnutí	626
2. Průmysl, zemědělství a doprava	626
a. Zemědělství	626
b. Průmysl	626
c. Doprava	627
d. Obchod a finance	628
3. Politika – nacistický a henleinovský triumf	628
4. Druhá republika – nový stát – nové režimy?	629
a. Pogromistické nálady	629
b. Slovenská separace	630
c. Karpatoruská autonomie	631
d. Režim Druhé republiky v Českých zemích	633
<i>Závěrem – Několik vět na rozloučenou s První republikou, s knihou</i> <i>a se čtenáři</i>	635
1. Rozloučení s První republikou	636
a. Jaký smysl mělo založení První Československé republiky?	636
Slováci a odboj	639
b. Úspěchy či prohry První republiky?	639
Otázka demokracie	639
Československá republika jako národní stát – a její národy ..	641
Hospodářství a sociální politika	643
c. První republika v proudu českých, československých a evropských dějin	645
2. Rozloučení s knihou a se čtenáři	649
Poděkování	652
Přílohy	653
<i>Příloha č. 1</i>	653
I. Poslední společní ministři Rakouska-Uherska, poslední vlády Předlitavska a poslední vlády Uherského království	653

1. Poslední společní ministři Rakouska-Uherska	653
2. Poslední vlády Předlitavska	653
3. Poslední vlády Uherského království	654
II. Vlády Československa a Česko-Slovenska v letech 1918–38, autonomní vláda Slovenska a autonomní vláda Podkarpatské Rusi 1938	655
1. Vlády Československé republiky	655
2. Vlády z doby Druhé republiky	663
<i>Příloha č. 2</i>	665
Přehled vybraných diplomatických styků Československé republiky, šéfů diplomatických misí a fungujících zastupitelských úřadů ČSR do října 1938	665
<i>Příloha č. 3</i>	672
Osudy půdy aristokratické a církevní pozemkové elity Českých zemí za pozemkové reformy, provedené První republikou	672
I. Pozemková reforma na půdě aristokracie – příklady ze země České	673
II. Pozemková reforma na půdě aristokracie – příklady ze země Moravskoslezské	695
III. Pozemková reforma na půdě velkostatků Církve římskokatolické – příklady ze země České	705
IV. Pozemková reforma na půdě velkostatků Církve římskokatolické – příklady ze země Moravskoslezské	710
<i>Příloha č. 4</i>	713
Pozemkové majetky státu, měst a institucí v Českých zemích, pocházející z pozemkové reformy, ustanovení mírových smluv ad.	713
I. Československý stát	713
II. Obce a okresy v Čechách a v zemi Moravskoslezské – vybrané příklady	715
Soupis použitých pramenů a literatury	719
Prameny	719
Literatura	723
Jmenný rejstřík	741